

خیال و ذوق و زیبایی در آرای امام محمد غزالی

حسن بلندی قه‌بی

استاد دانش‌گاه تهران

سرشناسه: بلخاری قهی، حسن، ۱۳۴۱-
 عنوان و نام پدیدآور: خیال و ذوق و زیبایی در آرای امام محمد غزالی / حسین بلخاری قهی، ویراستار اعظم حاجی علی اکبر.
 مشخصات نشر: تهران: فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»، ۱۳۹۹.
 مشخصات ظاهری: ۲۵۰ ص.
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۳۲-۲۹۲-۳
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 موضوع: غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰-۵۰۵ ق. - نقد و تفسیر.
 موضوع: زیبایی شناسی
 شناسه افزوده: فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران، مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»
 رده بندی کنگره: BBR ۶۱۰
 رده بندی دیویی: ۱۸۹/۱
 شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۷۸۳۵۸۰

مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»

خیال و ذوق و زیبایی

آرای امام محمد غزالی

حسین بلخاری قهی

ویراستار: اعظم حاجی علی اکبر

صفحه آرا و ناظر فنی: حبیب الله رادمه‌ر

طراح جلد: فرزاد ادیبی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ: چاپخانه دیجیتال فرهنگستان هنر

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۳۲-۲۹۲-۳

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، انتهای خیابان فلسطین جنوبی، خیابان لقمان ادهم، بن بست بوذرجمهر، شماره ۲۴، مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن». تلفن: ۴-۶۶۴۹۸۹۶۲، دورنگار: ۶۶۹۵۱۶۶۲

پست الکترونیک: publishing@honar.ac.ir

نشانی فروشگاه مرکزی: خیابان ولی عصر، نرسیده به چهارراه طالقانی، شماره ۱۵۵۰، ساختمان مرکزی فرهنگستان هنر. تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۰

نشانی فروشگاه اینترنتی: matn.honar.ac.ir نشانی اینستاگرام: @matn_book

فهرست مطالب

۹		طلبع
۱۱		مقدمه
بخش اول: در احوال و آثار امام محمد غزالی		
۱۷		فصل اول: غزالی و آثارش
۱۷		غزالی کیست؟
۲۴		آثار غزالی
۲۹		فصل دوم: حقیقت احوال غزالی به روایت سیرت و المنقذ من الضلال (از شک تا یقین)
۶۱		فصل سوم: آشنایی با احیاء العلوم و کیمیای سعادت
۶۲		احیاء العلوم
۷۰		کیمیای سعادت
فصل چهارم: امام محمد غزالی و شیخ شهاب الدین سهروردی (پیدایش و تألیف حکمت		
۷۵		مبتنی بر نور)
۷۸		معانی و مراتب نور در مشکوة الانوار غزالی
۸۷		مراتب وجود در دستگاه فکری شیخ اشراق

بخش دوم: حکمت هنر و زیبایی در آرای امام محمد غزالی

مقدمه.....	۹۳
فصل اول: غزالی، خیال و تخیل.....	۹۵
خیال در المعارج القدس فی مدارج معرفة النفس.....	۹۷
غزالی و تجرد خیال.....	۱۰۹
روح خیالی یا فانوس خیال در مشکوة الانوار.....	۱۱۶
فصل دوم: جمال و زیبایی از منظر غزالی.....	۱۲۹
فصل سوم: قوه بین در آرای امام محمد غزالی و ایمانوئل کانت.....	۱۴۳
لذت، زیبایی و ذوق در تاریخ فلسفه.....	۱۴۹
ذوق و زیبایی در قرن جدید.....	۱۵۳
دیوید هیوم: تلاش برای کشف سول ذوق.....	۱۵۹
ذوق و زیبایی در آرای ایمانوئل کانت.....	۱۶۹
قوه ذوق در آرای امام محمد غزالی.....	۱۸۲
ذوق در احیاء علوم الدین.....	۱۸۴
ذوق در مشکوة الانوار.....	۱۹۱
فصل چهارم: غزالی، سماع و موسیقی.....	۲۰۵
فصل پنجم: غزالی و تمثیل معماری در تبیین آفرینش عالم.....	۲۲۳
نتایج پژوهش.....	۲۳۳
کتابنامه.....	۲۳۹
نمایه.....	۲۴۵

طلیعه

این رساله در سال ۱۳۸۹ و در قاموس چهل رساله فرهنگستان هنر در باب آرای حکمای مسلمان در حوزه هنر و زیبایی تألیف گردید؛ طرحی بسیار ارزشمند که مقرر بود اندیشه آرای چهل تن از حکمای مسلمان را در راستای تدوین مبانی و مکتب نظریه هنر و زیبایی‌شناسی اسلامی مورد تحقیق و بررسی قرار دهد.

این حقیر در تحقیق فوق‌العاده‌ای طرح‌های هندسه، خیال و زیبایی (پژوهشی در آرای اخوان‌الصفاء در حدیث هنر و زیبایی)، عکس مه‌رویان؛ خیال عارفان (مفهوم‌شناسی خیال در آرای ولانا)، معنا و مفهوم زیبایی در المناظر و تنقیح المناظر و در نهایت رساله بشر یعنی خیال و ذوق و زیبایی در باب آرای امام محمد غزالی شدم که با لطف حق همگی به سرانجام رسیدند.

همچنان‌که در آغاز این کلام بیان کردم این طرح در سال ۱۳۸۹ انجام شد اما به دلایلی چاپ آن تا به امروز میسر نگردید. اخیراً در دوران سه‌گیری بیماری مه‌لک کرونا در کشور و در طرح «در خانه بمانیم» پژوهش مذکور مورد بازخوانی کامل قرار گرفت و برخی بخش‌ها کامل‌تر شد.

شایان ذکر است بخشی از این مجموعه با عنوان بررسی تطبیقی آرای امام محمد غزالی و ایمانوئل کانت در باب ذوق و زیبایی به ضرورت تکمیل بحث در کتاب در باب زیبایی (زیبایی‌شناسی در حکمت اسلامی و فلسفه غربی،

انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۹۷) مورد استفاده قرار گرفت. در حالی که جای اصلی آن در همین طرح است.

در پایان از آقای علیرضا اسماعیلی، سرپرست محترم فرهنگستان هنر، آقای نادر قربانی، سرپرست محترم مؤسسه «متن» فرهنگستان هنر و آقای افشین شیروانی سپاسگزارم. امیدوارم همچنان طرح چهل رساله ادامه یابد.

حسن بلخاری قهی

دانشگاه تهران

فروردین ۱۳۹۹

www.ketab.ir